

УДК 32+304+80(71:477)(08)+908(71:477)(08)

К 19

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 4 від 28 березня 2019 року)*

Рецензенти:

д-р педагог. наук, проф. **Лілія Морська**
(Львівський національний університет імені Івана Франка)
д-р філол. наук, проф. **Ганна Приходько**
(Запорізький національний університет)
д-р політ. наук, проф. **Анатолій Худолій**
(Національний університет «Острозька академія»)

Авторський колектив: Наталія Гошилик, Ірина Братко, Тетяна Білуцак, Наталія Одарчук, Тетяна Мірончук, Світлана Гончарук, Людмила Марчук, Ірина Калиновська, Галина Бачинська, Оксана Вербовецька, Валерій Полковський, Ірина Кобякова, Світлана Швачко, Наталія Єфремова, Еліна Коляда, Леся Малімон, Діана Лепка.

Канадознавство: суспільство, культура, мова [Текст]: кол. моногр. = **Canadian Studies: Society, Culture, Language** [Text]: Collective Monograph. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 152 с.

ISBN 978-966-940-241-7

У міжнародній колективній монографії вміщено найновіші українсько-канадські суспільно-політичні, культурно-освітні та філологічні дослідження в галузі сучасного канадознавства. Це другий випуск серії «Канадознавство», заснованої у 2018 р. Центром канадознавства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів факультетів міжнародних відносин, іноземної філології, історії, політології та національної безпеки, філології й журналістики, педагогічної освіти й соціальної роботи, для працівників осередків канадознавства в Україні, авторів українських студій у Канаді, а також усіх, хто цікавиться канадознавством, українсько-канадською співпрацею в різних сферах.

**Монографія видається за підтримки
Центру українських канадських студій
Манітобського університету (м. Вінніпег, Канада)**

УДК 32+304+80(71:477)(08)+908(71:477)(08)

© Центр канадознавства СНУ
імені Лесі Українки (м. Луцьк), 2019

© Автори, текст, 2019

ISBN 978-966-940-241-7 © Малімон Анастасія, ілюстрації, 2019

ЗМІСТ

Вступне слово	6
Суспільно-політичні виміри канадознавства	9
Концептуальний стиль Прем'єр-міністра Канади Джастіна Трюдо	10
Гендерна політика Канади: цивілізаційний шлях розвитку суспільства	20
Популяризація історико-культурної спадщини української діаспори в Канаді	34
Культурно-освітні аспекти канадознавства	44
Світоглядні чинники формування інуктитуту та сучасні виклики мові канадських інуктитів	45
Канадські колискові як фрагмент мовної картини світу	59
Українська ментальна лексика в канадських виданнях	69
Філологічні студії канадознавства	81
Канадські топоніми як засіб збереження національної ідентичності українців	82
Особливості українських антропонімів Канади (на матеріалі словника Ф. Богдана)	94
Образ Канади в українській радянській літературі	106
Спадщина Кобзаря від Торонто до Києва: категорія неґації	117
Лінгвальна об'єктивація світу речей в романі Маргарет Лоренс «Кам'яний ангел»	128
Амбівалентність роману Джорджа Риги «Голодні гори»	140
Післяслово	150

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА КАНАДИ: ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Ірина Братко

Виокремлення проблеми гендерної рівності в аспекті проблематики соціального характеру відбувалося протягом усього ХХ ст. Соціальний вимір та особливості статевої приналежності до певної соціальної групи, соціальна роль чоловіків та жінок у суспільстві вимагали аналізу особливостей мислення, поведінки, ролі у суспільному житті, ліквідації будь-яких форм дискримінації за ознакою статі, надання можливостей людського розвитку із врахуванням особливостей статі, прийняття та реалізації державної політики, яка була б спрямована на вирішення гендерних проблем та забезпечення захисту прав та інтересів жінок та чоловіків на основі рівного соціального статусу.

Перед початком Першої світової війни рух за права жінок отримав підтримку в таких країнах, як Канада, Велика Британія та Сполучені Штати Америки завдяки активній позиції жінок в цих країнах, що відстоювали свої права. Традиційно права жінок тут обмежувалися національними законами, тому їм відмовляли в будь-якому праві голосувати. Ті, хто підтримував ідею виборчого права для жінок (право голосу для жінок), відомі як суфражистки. Суфражети (або жіночі суфрагісти) цієї епохи були безпрецедентно організованими, а часом і руйнівними у своїх протестах. Коли більшість чоловіків йшли воювати, жінки успішно замінювали їх та виконували, покладені на них

суспільством обов'язки. Невдовзі окреслилась невідповідність між жіночими та чоловічими обов'язками та правами. Поширені у першому десятилітті ХХ ст. велелюдні демонстрації і марші за отримання виборчого права почали стихати лише після Першої світової війни. Жінки, що очолювали рухи за право голосу, стали лідерами у сфері допомоги жінкам (зокрема Н. МакКлунг¹), сьогодні відомі всьому світу (Library and Archives Canada 2013).

Боротьба жінок Канади за право брати участь у федеральних виборах на рівні з чоловіками стала результативною щойно наприкінці Першої світової війни. Першим досягненням у законодавчому врегулюванні питання було прийняття у вересні 1917 р. Закону про військових виборців (Military Voters Act) та Закону про вибори під час війни (War-time Elections Act), які отримали королівське схвалення.

Закон про військових виборців 1917 р. надав жінкам можливість проходити військову службу, зокрема медсестрами-доглядальницями, а також надав право голосувати під час федеральних виборів. Закон про вибори під час війни 1917 р. поширював федеральне право участі у виборах на всіх жінок, що досягли 21-річного віку, були британськими підданими, які були: дружиною, вдовою, матір'ю, сестрою або дочкою будь-кого з осіб, чоловіків чи жінок, які живуть або померли, або служили, чи служать у військах Канади. Хоча законодавство Канади надало право голосувати більшій кількості жінок, ніж будь-коли раніше, дехто вважав, що уряд соціалістів Р. Бордена таким чином розширив це право лише для отримання нових потенційних виборців-юніоністів (Library and Archives Canada 2013).

Період боротьби за права жінок після Першої світової війни був конструктивним та об'єднувальним. Право брати участь у житті

Боротьба жінок Канади за право брати участь у федеральних виборах на рівні з чоловіками стала результативною щойно наприкінці Першої світової війни.

¹ Неллі МакКлунг (Nellie Letitia (Mooney) McClung), матінка Муні (1873-1951) була піонеркою-вчителькою, авторкою, суфражисткою, соціальною реформаторкою, лекторкою і законодавицею. Делегатка Жіночої військової конференції (Оттава, Канада, 1918). Єдина жінка, яка була членом канадської делегації в Лізі Націй (Женева, Швейцарія, 1938). Перша жінка, яка входила до складу Ради директорів радіомовлення Канади у 1936 р., працювала там до 1942 р. Виступала перед масовою аудиторією в Канаді, США та Англії як активістка за права жінок.

держави жінки Канади відстоювали своєю активною громадянською позицією, протестами та судовими процесами за права жінок.

Найбільш вагомю для розкриття історичних аспектів боротьби за права жінок у Канаді є так звана «Справа про особи». Ініціаторкою звернення до Верховного Суду Канади стала Е. Мерфі¹, видатна канадська активістка та борчиня за права жінок. У серпні 1927 р. Е. Мерфі, І. Парлбі, Н. МакКлунг, Г.-М. Едвардс і Л. Маккіні – так звана *Знаменита п'ятірка* (провінція Альберта) – звернулися із запитом до Верховного Суду Канади щодо визначення терміну *кваліфіковані особи*, передбаченого 24 розділом Закону про Британську Північну Америку 1867 р. Відповідно до Закону 1867 р. дефініція поняття не вказувала на виключення жінок із переліку осіб, які мають право бути обраними до Сенату, однак Верховний Суд Канади визначив, що цей термін не включає жінок. Ініціаторки подали апеляцію до Судового комітету Таємної ради Англії як до найвищого Апеляційного суду Канади того часу (Library and Archives Canada 2018).

У 1929 р. Судовий комітет Таємної ради Англії прийняв рішення, що термін *кваліфікована особа* в британському Законі про Британську Північну Америку не було чітко визначено, тож, на думку членів Судового комітету, якщо цей Закон передбачає виключення жінок із переліку осіб, що можуть входити до Сенату, то це має бути конкретизовано в Законі. На підставі такого роз'яснення та тлумачення 24 пункту Закону про Британську Північну Америку Судовий комітет прийняв рішення, яке надавало жінкам право бути зарахованими до суб'єктів виборчих відносин та осіб, що можуть обиратись до Сенату. 18 жовтня 1929 р. Судовий комітет своєю постановою скасував рішення Верховного Суду і постановив, що *кваліфіковані особи* у 24 розділі Закону охоплюють жінок, відповідно жінки «мають право бути викликаними до Сенату Канади» (Dominion Law, звіти [1930] 1 DLR). Уже через рік, у 1930 р., К. Уілсон стала першою жінкою, обраною до Сенату Канади (Library and Archives Canada 2018). 18 жовтня 1929 р. відзначається у Канаді як пам'ятна

¹ Емілі Мерфі (Emily Murphy) (1868–1933), письменниця, перша володарка освітнього ступеня магістра у Британській імперії. Однією з перших почала опікуватись правами жінок у Канаді, була національною президенткою Канадського жіночого прес-клубу, віцепрезиденткою Національної ради жінок і першою президенткою федеративних жіночих інституцій Канади.

дата. Завдяки зусиллям *Знаменитої п'ятірки* канадські жінки врешті вибороли право брати активну участь у політичному житті Канади.

Сьогодні розуміння прав жінок, захист їх інтересів, антидискримінаційна політика держави збагатилися у порівнянні з початком ХХ ст., відповідно не обмежуються правом голосувати. Гендер розглядається як соціокультурна категорія та колективні уявлення, завдяки яким біологічні статеві відмінності переведено на мову соціальної та культурної диференціації.

Приєднавшись до Конвенції про права людини, Канада однією з перших держав підписала і ратифікувала низку міжнародних документів, що визначають рівноправне становище жінок та чоловіків. Серед цих документів важливе місце посідає Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.

Конвенція 1979 р. визначила ключове поняття *дискримінація щодо жінок*, яке охоплює будь-яке розрізнення, виключність або обмеження за ознакою статі, спрямовані на ослаблення чи зведення нанівець визнання, користування або здійснення прав жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі (Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979). Визначальна 4 стаття вказує на необхідність прийняти тимчасові спеціальні заходи, здатні пришвидшити встановлення фактичної рівності між чоловіками та жінками на національному рівні, зокрема передбачити принцип рівноправності чоловіків і жінок, гарантований Конституцією, законодавчими актами; сприяти практичному впровадженню декларованих прав; намагатись змінити чинні закони, звичаї, практику, що є дискримінаційними щодо жіноцтва; забезпечити рівність у користуванні економічними, соціальними, культурними, цивільними та політичними правами. Державні органи та установи повинні гарантувати належне виконання проголошених зобов'язань (Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.).

Приєднавшись до Конвенції про права людини, Канада однією з перших держав підписала і ратифікувала низку міжнародних документів, що визначають рівноправне становище жінок та чоловіків.

У 70–80-х рр. XX ст. суспільство Канади на конституційному рівні визнало принцип гендерної рівності, що формально забезпечив рівні можливості участі в суспільно-політичному житті. Канадська хартія прав і свобод (англ. *Canadian Charter of Rights and Freedoms*, фр. *Charte canadienne des droits et libertés*), яка стала першою частиною Конституційного акту Канади 1982 р., заклала основу гендерної рівності, яка відповідає її сучасній концепції, й трактована як рівноцінна оцінка суспільством як схожості, так і відмінностей між жінками і чоловіками, а також враховує різні соціальні ролі, які вони відіграють у суспільстві.

Проведення IV Всесвітньої конференції з прав жінок 15 вересня 1995 р. (далі – Пекінська конференція) визначила наступний крок боротьби за права жінок у всьому світі. Учасники конференції одногослосно прийняли Пекінську декларацію і Пекінську платформу дій – програмні документи, які декларують низку заходів і рекомендацій, покликаних розширити права і можливості жінок та протидіяти їх дискримінації в усіх сферах життя (Офіційний сайт Верховної Ради України 1995). Найважливішим досягненням конференції стало утвердження єдиної колективної волі, спрямованої на усунення дискримінації, усвідомлення необхідності конструктивного аналізу гендерних проблем та обмін досвідом у цій царині між наднаціональними, державними та недержавними установами.

Пекінська платформа дій зазначає, що покращення становища жінок та досягнення рівності між жінками та чоловіками є питанням, яке необхідно розглядати у площині прав людини та дотримання умов соціальної справедливості, не варто їх ізольовувати. Таке бачення є єдиним способом розбудови сталого, справедливого і розвиненого суспільства. Розширення прав і можливостей жінок та гендерна рівність є передумовами досягнення політичної, соціальної, економічної, культурної та екологічної безпеки серед усіх народів (Офіційний сайт Верховної Ради України 1995).

Під час Пекінської конференції виокремилась думка про необхідність консолідації недержавних жіночих організацій, як національних, так і міжнародних, виявлення політичної волі урядів держав, активізації діяльності міжнародних організацій системи ООН та виконання актів та програмних документів міжнародних організацій, що є обов'язковими та рекомендаційними. Проблеми в розв'язанні багатьох

гендерних питань пов'язувались із відсутністю національних і міжнародних механізмів контролю та аналізу актуальної гендерної ситуації.

Дієвими інструментами досягнення гендерної рівності, запобігання дискримінації жінок та захисту їх інтересів визнано аналітичну діяльність та моніторинг реального стану вирішення гендерних проблем. Було розроблено показники людського розвитку, зокрема гендерні індикатори. Гендерні індикатори – кількісні та якісні виміри змін, процесів і розвитку у суспільстві. Введення показників гендерної рівності здатне допомогти об'єктивно визначити ступінь проблеми та слабкі місця суспільних відносин, що потребують прискіпливої уваги з боку державних органів.

Визначення диспропорцій між чоловіками та жінками відбувається за допомогою двох індексів та двох інформаційних панелей. Одним із таких індикаторів є Гендерний індекс людського розвитку (Gender-related development index). Це показник досягнутого в країні загального рівня розвитку людського потенціалу, який здатен виявити нерівність жінок і чоловіків за такими загальними показниками, як довголіття, здоров'я, рівень освіти та гідний рівень життя (враховує валовий національний продукт на душу населення). У 2017 р. середній показник цього індексу у світі серед жінок складає 0,705, що на 5,9% нижче, ніж у чоловіків – 0,749. Канада обіймає 12 позицію, індекс гендерного розвитку – 0,986, а індекс людського розвитку серед жінок – 0,916, серед чоловіків – 0,930. Для порівняння, в Україні (88 позиція у рейтингу) індекс гендерного розвитку складає 0,993, індекс людського розвитку жінки – 0,746, чоловіка – 0,751 (ПРООН 2018).

Значна різниця простежується, за даними 2017 р., під час аналізу валового національного доходу на душу населення серед жінок та чоловіків. Так цей показник у Канаді: жінки – 34 928 дол. США, чоловіки – 52 070 дол. США; показники України: жінки – 6 082 дол. США, чоловіки – 10 513 дол. США (ПРООН 2018).

Індекс гендерної нерівності (ІГН) враховує смертність матерів, показник народжуваності серед підлітків, процентне співвідношення

Дієвими інструментами досягнення гендерної рівності, запобігання дискримінації жінок та захисту їх інтересів визнано аналітичну діяльність та моніторинг реального стану вирішення гендерних проблем.

жінок у національному парламенті, рівень освіти жінок та чоловіків, рівень їх економічної активності. За цим показником Канада займає 20 місце в рейтингу (показник індексу – 0,092). ІГН виявляє, наскільки активно жінки беруть участь в економічному та політичному житті. Для порівняння, Україна обіймає 61 місце у рейтингу за цими критеріями, показник ІГН – 0,285.

Статистичні дані ООН, спрямовані на виявлення демографічної ситуації в Канаді за 2012 р., визначають кількість населення – 34 млн. 675 тис., з них 17 млн. 463 тис. – жінки, 17 млн. 212 тис. – чоловіки (співвідношення між жінками та чоловіками вказує на незначну кількісну перевагу жінок) (United Nations Statistics Division 2006).

Урядові установи Канади аналізують показники та індикатори, намагаючись виявити гендерні проблеми провінції та регіонів країни, проводячи моніторинг, запобігати погіршенню ситуації.

Сьогодні Канада фактично відійшла від традиційної просімейної моделі невтручання держави в питання регулювання статусу чоловіків та жінок у суспільстві (*pro-family non-interventionist model*), що практикувалася впродовж ХХ ст. Концепція моделі передбачала втручання у життя сім'ї лише у випадку, якщо сім'я зазнавала суттєвих економічних негараздів. Державна підтримка має адресний та цільовий характер, однак не дозволяє вповні вирішити гендерні проблеми, фактично змушуючи жінок робити нелегкий вибір між роботою, кар'єрою та материнством. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. питання ефективного державного управління еквівалентні успішному розвитку кожної держави. Конструктивний підхід реформування стосувався зокрема гендерних питань.

Канада – одна з перших країн, залучених до якісного виконання міжнародних зобов'язань, що задіюють аналітичну діяльність державних установ для вирішення гендерних проблем. Розвиток суспільства та співпраця з міжнародними організаціями вивели Канаду на високий політичний рівень у їх вирішенні. Державний механізм впровадження гендерної рівності розглядався як об'єктивно необхідний інструмент захисту інтересів жінок, частина державного механізму, головною функцією якого є врахування інтересів жіноцтва під час встановлення засад державної політики та її реалізації. Політика інтеграції жінок будується на основі принципу гендерної рівності з урахуванням різних політичних інтересів, відображених в державних

програмах, розрахованих як на чоловіків, так і жінок (Дашковська 2009, 193).

Опираючись на документи IV Всесвітньої конференції ООН з прав жінок 1995 р., що визначили новий підхід у вирішенні гендерних питань на основі науково-методологічних розробок, аби виконати міжнародні зобов'язання, Уряд Канади на законодавчому рівні зобов'язав федеральні міністерства та відомства проводити гендерний аналіз політичних заходів та нормативних актів.

На початковому етапі вирішення гендерних проблем урядові діячі та політики Канади вважали, що цілком достатньо надати жінкам та чоловікам рівні права. Тож запровадження аналітичної діяльності у сфері державного управління та проведення експертизи гендерних відносин сприймалось як інноваційний підхід, що забезпечить перехід до нової моделі гендерних відносин на шляху до гендерної інтеграції. Результати гендерної експертизи позитивно впливали на політичний процес, допомагали держслужбовцям та політикам більш точно усвідомлювати завдання, що стоять перед суспільством та державою, і сприяли впровадженню гендерної інтеграції¹.

Гендерна інтеграція в осмисленні Уряду Канади передбачає реорганізацію, вдосконалення, розроблення та оцінку всіх політичних процесів для того, щоб забезпечити гендерну рівність у всіх політичних рішеннях, задіявши установи всіх рівнів. Відповідно гендерний компонент соціального життя розглядається в найширшому контексті різноманіття сфер діяльності людини: робота, оподаткування, транспорт, імміграція, охорона здоров'я тощо.

Уряд Канади у 1995 р. прийняв Федеральний план гендерної рівності (1995 р.), який зобов'язує вирішувати завдання, викладені у Платформі дій IV Всесвітньої конференції ООН з прав жінок 1995 р.

Канада – одна з перших країн, залучених до якісного виконання міжнародних зобов'язань, що задіюють аналітичну діяльність державних установ для вирішення гендерних проблем.

¹ *Гендерна інтеграція* – термін, широко застосовуваний після прийняття Пекінської платформи дій, що наголошує на важливості інтеграції гендерної перспективи в усі державні політичні програми. Відповідно процеси прийняття політичних рішень повинні передбачати аналіз їх наслідків та впливів на жінок і чоловіків.

Федеральний план гендерної рівності вибудований на засадах, сформованих протягом двох десятиліть. Заходи, вжиті державними установами, допомогли створити сприятливі умови для впровадження гендерного аналізу. Велике значення має, найперше, виважена правова основа для реалізації політики підтримки гендерної рівності, що передбачено 15 і 28 пунктами Канадської хартії прав і свобод, окрім того, системний та міжгалузевий підхід політики гендерного аналізу уряду Канади.

У Федеральному плані гендерної рівності чітко визначено відповідальність департаментів та агентств, міністерств та відомств за впровадженням гендерного аналізу. Відомча політика, спрямована на досягнення гендерної рівності, залучає інституційні інфраструктури (наприклад, офіси або підрозділи для вирішення жіночих питань), охоплює аналітичні інструменти та методології, підходи до навчання, задіює дані для проведення гендерного аналізу (наприклад, гендерні дослідження та показники). Все це допомагає якісно проводити гендерний аналіз нормативних документів та аналізувати актуальну ситуацію.

Провінційні та територіальні уряди також розробили політичні підходи та встановили механізми, що сприяють впровадженню гендерної рівності, під час розробки стратегій розвитку. Деякі провінції та території прийняли плани дій для реалізації Пекінської платформи дій в межах своїх юрисдикцій. Багато з них взяли на себе зобов'язання інтегрувати гендерний аналіз у свої політики та програми.

Одним із ключових інструментів виконання федерального плану стала розробка та впровадження GBA¹. Це дозволило Уряду Канади визначити пріоритети та деталізувати завдання під час вирішення гендерних питань. Констатація основних відмінностей та локалізація гендерних проблем під час вироблення державної політики окреслили способи їх нівелювання чи суттєвого зменшення. Впродовж останніх років застосовується вдосконалена версія гендерного аналізу GBA+ для поглибленого аналізу напрямів публічної політики, програм, урядових ініціатив, аналізу їх впливу на різні гендерні соціальні групи. «Плюс»,

¹ GBA (Gender-Based Analysis) – гендерний аналіз, процес, відповідно до якого можна вивірити політику, програму, ініціативу чи установу в контексті їх впливу на різні групи чоловіків та жінок.

доданий до терміну GBA, підкреслює, що цей аналіз виходить за межі вирішення суто гендерних проблем, спрямований на врахування факторів, що перетинаються між собою (вік, освіта, мова, територіальне розташування, культура, доходи груп населення) (Рудік 2014, 46). Науковці Канади переконані, що дослідження на основі GBA+ передусє формуванню державної політики та дозволяє розробити плани для подолання дисбалансів, а також уникнути додаткових проблем в майбутньому (Government of Canada 2004).

Хорошим прикладом конструктивної та злагодженої роботи є діяльність організації Статус жінок Канади (СЖК)¹. Ця державна установа на початку ХХІ ст. реалізувала двофазний проект як частину своєї Стратегії реалізації GBA, щоб забезпечити рівномірний обмін знаннями, концепціями, механізмами застосування гендерного аналізу. Перша частина передбачала онлайн-дискусію на базі Канадського конгресу можливостей для навчання жінок (Canadian Congress of Learning Opportunities for Women – CCLOW), що проходила впродовж січня – квітня 2001 р. Друга фаза проекту – французька онлайн-дискусія – тривала протягом лютого – квітня 2002 р. Її модераторами виступили дві франкомовні жіночі організації – Relais-femmes і RNAÉF. У результаті було розроблено матеріали, якими можуть послуговуватися зацікавлені суб'єкти, сподіваючись покращити комунікацію та партнерство з урядовими установами. У діалозі було задіяно 187 осіб. Перший етап, що минув під керівництвом CCLOW, охопив 60 реєстрацій, другий етап, під керівництвом Relais-femmes та RNAÉF, – 127 реєстрацій (Government of Canada 2007).

Застосування гендерного аналізу в законотворчості та аналізу впливу законодавства на гендерні відносини співвідноситься із процесом

Провінційні та територіальні уряди Канади розробили політичні підходи та встановили механізми, що сприяють впровадженню гендерної рівності, під час розробки стратегій розвитку.

¹ Статус жінок Канади (Status of Women Canada) є федеральною урядовою організацією, створеною у 1976 р., щоб сприяти досягненню рівності жінок та їх активній участі у соціально-політичному житті країни. СЖК надає стратегічні консультації з питань гендерної політики, застосування гендерного аналізу в урядовій діяльності, бере участь у реалізації Федерального плану гендерної рівності, сприяє відзначенню урочистих жіночих дат.

раннього етапу роботи. Це дозволяє оцінити диференційований вплив на жінок і чоловіків політики, програм, законодавства та правових принципів, що враховує гендерні відмінності, виділяє характерні відносини між жінками та чоловіками та їхні різні соціально-економічні ролі, а також задіює питання раси, класу, сексуальної орієнтації, інвалідності (Government of Canada 2009).

Уряд Канади зробив акцент на посилення гендерної рівності та можливостей для жінок в економічній та торговельній сферах. Застосовуючи гендерний підхід до торговельної політики, укладаючи міжнародні угоди про вільну торгівлю, Уряд Канади намагається ліквідувати економічні бар'єри, запобігати дискримінації жінок. Проводяться громадські консультації з питань торгівлі та гендеру, що долучають до діалогу політичних активістів та міжнародні організації (Government of Canada 2009).

Важливу роль у досягненні гендерної рівності відіграє Канадський інститут дослідження здоров'я, який започаткував проект «Мережа стажерів з питань статі та гендеру» (The IGH Sex and Gender Science Trainee Networ). Мережа об'єднує зусилля науковців та студентів усіх кваліфікаційних рівнів багатьох канадських навчальних закладів з усіх регіонів Канади, зацікавлених гендерними проблемами, розглядаючи питання статевого здоров'я людини.

Мережа співпрацює з Інститутом статі та здоров'я (Institute of Gender and Health – IGH), що сприяє дослідницькій діяльності та застосуванню наукових розвідок для виявлення та вирішення нагальних проблем у сфері охорони здоров'я, з якими стикаються чоловіки, жінки, дівчата, хлопці. Проект створює сприятливі умови для гендерної інтеграції нових учасників, залучаючи їх до Мережі (Canadian Institutes of Health Research 2018).

Ефективність канадської моделі дозволяє вирішувати питання гендерної рівності та захищати права та можливості жінок і дівчат не лише на національному рівні, а й за межами країни. Канада спрямовує зусилля на вирішення глобальних і багатомірних проблем, що забезпечують розширення прав і можливостей жінок та дівчат. Підтримуючи політику феміністичної міжнародної допомоги, Канада взяла на себе зобов'язання до 2021–2022 рр. надати принаймні 95 % міжнародної допомоги, спрямованої на розвиток гендерно збалансованого суспільства та інтеграцію гендерної рівності,

розширення прав та можливостей для жінок. 15% цих коштів заплановано спрямувати у сферу розвитку виключно гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і дівчат. Зокрема протягом 2017–2018 рр. 99% двосторонніх програм міжнародної допомоги Канади зі сталого розвитку охоплюють саме ці програми підтримки. Сума міжнародної допомоги становить 2,5 млрд дол. США (New partnership 2018). Водночас Канада запланувала розширити інноваційні партнерства, залучаючи їх потенціал для подолання гендерних розривів, усунення бар'єрів на шляху до гендерної рівності, зменшення бідності, підтримки руху за права жінок, підтримки організацій у країнах, що розвиваються.

У 2019 р. Уряд Канади проводитиме консультації з громадянським суспільством, філантропічною спільнотою та приватним сектором для створення платформи, здатної збільшити інвестиції, які сприятимуть розширенню можливостей жінок і дівчат у країнах, що розвиваються. Міністр з питань міжнародного розвитку Канади М.-К. Бібо закликала канадських та міжнародних благодійників, а також канадських та міжнародних членів приватного сектору та громадянського суспільства скористатися можливістю цього партнерства, дізнатися більше про його потенціал та зробити внесок у цю справу. Канада передбачила витратити 300 млн дол. заради такого партнерства (New partnership 2018).

У 2005 р. Канада стала однією з небагатьох країн світу, в якій було легалізовано шлюби між одностатевими партнерами. В деяких провінціях країни це було реалізовано ще раніше.

У 2018 р. Сенат Канади прийняв законопроект, що узгоджує гендерну нейтральність національного гімну. У 2016 р. Палата громад в межах законопроекту про приватну особу змінила текст національного гімну «у всіх ваших синів командуванням» на «у всіх нас командування». Законопроект виніс на розгляд М. Беланже. У 2018 р. генерал-губернатор надав королівську згоду, необхідну для затвердження нової редакції, що стало символічним успіхом в контексті вироблення гендерної мови, адже починаючи з 1980 р., відколи пісня, написана поетом і суддею Р.-С. Вейром у 1908 р., стала офіційно гімном

Ефективність канадської моделі дозволяє вирішувати питання гендерної рівності та захищати права та можливості жінок і дівчат не лише на національному рівні, а й за межами країни.

Канади, було введено 12 законопроектів, спрямованих на усунення посилання на «синів» (Tasker 2018).

Жінки Канади працюють фактично в усіх сферах суспільного життя, навіть традиційно закріплених за чоловіками. Приміром, канадську королівську кінну поліцію вперше за майже сто років її існування очолила жінка. Б. Лакі, пройшовши конкурс на цю посаду, стала 24 комісаром Канадської королівської кінної поліції (Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ» 2019).

В інтерв'ю Радіо Свобода канадська Міністерка з питань міжнародного розвитку М.-К. Бібо наголосила: «Канада вважає, що суспільство є більш процвітаючим, мирним, безпечним й об'єднаним, коли права жінок у ньому поважають, коли їхні голоси чують і вони мають можливості бути лідерами» (Радіо Свобода 2018). Слова гідно увінчують урядові зусилля Канади, спрямовані на впровадження гендерної рівності.

- Дашковська, Олена. 2009. «Державно-правовий механізм впровадження гендерної рівності в канадському суспільстві». *Вісник Академії правових наук України*. 3 (68): 192–198.
<http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/5612>
- Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ». 2019. «Поліцію Канади вперше очолила жінка».
<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2420314-policiu-kanadi-vperseocolit-zinka.html>
- Офіційний сайт Верховної Ради України. 1999. «Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, 1995».
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207
- Офіційний сайт Верховної Ради України. 1995. «Пекінська декларація (укр./рос.), прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року».
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507
- Программа развития Организации Объединенных Наций (ПРООН). 2018. «Индексы и индикаторы человеческого развития. Обновленные статистические данные 2018».
http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update_ru.pdf
- Радіо Свобода. 2018. «Канада побачила прогрес України у гендерній політиці». 23 липня 2018 р.
<https://www.radiosvoboda.org/a/news/29384763.html>
- Рудік, Олександр. 2014. «Інтеграція гендерного аналізу в урядову діяльність: досвід Канади». *Аспекти публічного управління*. 1–2: 41–52.
- Canadian Institutes of Health Research (CIHR). 2018. «The IGH Sex and Gender Science Trainee Network». <http://www.cihr-irsc.gc.ca/e/51235.html>
- Government of Canada. 2004. «An integrated approach to gender-based analysis: information kit». <http://publications.gc.ca/collections/Collection/SW21-124-2004E-1.pdf>

- Government of Canada. 2007. «An integrated approach to gender-based analysis, 2004/2007: Gender-based analysis (GBA) on-line discussion». <http://publications.gc.ca/collections/Collection/SW21-124-2004E-4.pdf>
- Government of Canada. 2009. «An integrated approach to gender-based analysis: terminology, government of Canada». <http://publications.gc.ca/collections/Collection/SW21-124-2004E-2.pdf>
- Government of Canada. 2018. «Canada announces new partnership to fund gender equality and empower women and girls in developing countries». https://www.international.gc.ca/trade-commerce/consultations/trade_gender-commerce_genre.aspx?lang=eng
- Government of Canada. 2018. «Public Consultation: Trade and Gender». https://www.international.gc.ca/trade-commerce/consultations/trade_gender-commerce_genre.aspx?lang=eng
- Library and Archives Canada. 2013. «The History of Women's Vote». <https://www.bac-lac.gc.ca/eng/discover/biography-people/Pages/voting-women.aspx>
- Library and Archives Canada. 2018. «The Famous Five». «The "Persons" Case», (1927–1929). http://epe.lac-bac.gc.ca/100/206/301/lac-bac/famous_five-ef/www.lac-bac.gc.ca/famous5/053002_e.html
- Tasker, John Paul. 2018. «Senate passes bill to make *O Canada* lyrics gender neutral». *CBC News*. January 31. <https://www.cbc.ca/news/politics/anthem-bill-passes-senate-1.4513317>
- United Nations Statistics Division. 2006. «Statistics and indicators on women and men / Table 1a – Population size / Sex ratio (women / 100 men)». <https://unstats.un.org/unsd/demographic/products/indwm/default.htm>